

lämpliga miljöer som ger föda och skydd under hela livscykeln. För en skalbagge kan det vara en liggande död trädstam, en så kallad låga, som måste vara av en viss trädart, i ett visst stadium av nedbrytning och ligga i en miljö med rätt fuktighet. En låga räcker dock inte för artens överlevnad på platsen. Det måste hela tiden skapas nya lågor i tillräcklig mängd, så att generation efter generation av skalbaggen hittar en lagom murken stam att lägga sina ägg i.

Kränsa tickor och snyltande örter

I Ycke finns en rik flora av mossor, lavar och svampar. De mest sällsynta och hotade arterna är naturligt nog bundna till typiska urskogsmiljöer och även här är död ved viktig. Både gränsticka och rosenticka växer på grova granlågor i senare delen av den utdragna nedbrytningsfasen. En framgångsrik livsstrategi i ett urskogslandskap, men ödestiger i brukade skogar. Rosenticka är endast funnen på en handfull lokaler i Östergötland.

Många skyddsvärda arter behöver dessutom hög luftfuktighet och växer därför i sumpskogar och i skuggan nedanför nordvända branter. En avverkning som släpper in sol och vind kan räcka för att de ska försvinna. Skogstrappmossa och liten hornfliksmossa växer på fuktigt liggande granlågor. Av lavar kan nämnas hålllav som växer på klibbal i sumpskog och brunpudrad nållav som växer på stubbar i fuktiga lägen.

I den täta skogen är det ganska gles med örter, men en del spännande arter finns det. Kanske träffar du på tallörten, en blek varelse som saknar klorofyll och alltså inte kan försörja sig själv genom fotosyntes. I stället har dess rötter förenat sig med en svamp och bildat så kallad mykorrhiza. Detta är mycket vanligt bland växter, men är då oftast ett samarbete där svampen får kolhydrater av växten i utbyte mot vatten och näringsämnen. Tallört däremot tycks dock inte bidra med något! Tallörtens frön är ytterst små och saknar näringsförråd. De är helt beroende av hjälp från en svamp för att kunna gro.

Ycke Urskog Nature Reserve.

A visit to an old forest is an extraordinary experience. Old undisturbed forest is very unusual in Southern Sweden. A walk along the path in Ycke Urskog shows what a real forest is like, in contrast to the usual commercially managed forest. The most striking aspect is the profusion of dead wood in all its stages, from upright dead trunks to moss-covered logs lying on the ground.

Tallört (*Monotropa hypopitys*)

All these dead trees are a great source of food predominantly for hosts of beetles and fungi that break them down. Insects and birds use the trees as their homes and many mosses and lichens are adapted to grow on the dead trunks. Ironically dead trees are more alive than the live ones! Among those dependent on dead wood we can find most of the many rare and threatened species of insects, mosses, lichens and fungi of the reserve.

Das Naturschutzgebiet Ycke urskog

Ein Besuch in einem Urwald ist ein Erlebnis besonderer Art. Alten und unberührten Wald findet man in Südschweden sehr selten. Ein kurzer Wanderpfad im Urwald Ycke zeigt Ihnen deutlich die Unterschiede zu einem vom Menschen beeinflussten und normal bewirtschafteten Wald. Am deutlichsten ist die Menge toten Holzes. Es gibt sowohl stehende, abgestorbene Bäume als auch umgefallene, abgestorbene, mit Moos überwachsene Stämme.

Diese große Menge toter Bäume ist eine hervorragende Futterquelle. Das Holz wird von einer Vielzahl an Käfern und Pilzen zersetzt. Insekten und Vögel benutzen die Bäume als Wohnstätte und mehrere Moose und Flechten sind an das Leben auf totem Holz angepasst. So sind die toten Bäume lebendiger als die lebenden! Die meisten der vielen seltenen und vom Aussterben bedrohten Arten an Insekten, Moosen, Flechten und Pilzen des Naturschutzgebietes sind von abgestorbenen Bäumen abhängig.

Blomkålsvamp (*Sparassis crispa*)

Länsstyrelsen
Östergötland
581 86 Linköping
Tel: 013-19 60 00

Linköpings
kommun
581 81 Linköping
Tel: 013-20 60 00

Naturreservat avsätts för att bevara och värda värdefull natur och för att trygga tillgången på mark för friluftsliv. Föreskrifter finns anslagna vid reservaten - var mån om att följa dem. Skötsel och information bekostas huvudsakligen med statsbidrag. Naturreservatet Ycke urskog förvaltas av Länsstyrelsen Östergötland. Reservatet ingår i Natura 2000, EU:s nätverk av värdefull natur.

Produktion: Länsstyrelsen Östergötland och Linköpings kommun 2002
Ansvarig: Dan Nilsson, Länsstyrelsen Östergötland
Text och layout: Jan Måreby /Nardus - Ekologisk konsult
Teckningar: Niklas Johansson Tryck: Larsson Offsettryck AB

Trycksak 341298

Välkommen till Ycke urskog

Stig in i en tidlös och spännande skog! En av Östergötlands få urskogsrester bjuder på en annorlunda naturupplevelse. Fallna trädstammar kors och tvärs, en oändlig mängd stenblock och tjock mossa över alltihopa. Dessutom, fast mer i skymundan, ett myller av liv med ovanliga oxar och bleka örter.

Redan från början presenterar sig urskogen på ett handgripligt sätt. Fallna granar blockerar stigen och nya stigmurar vittnar om hur besökare fått leta sig förbi hindren.

Människan har fått anpassa sig till naturen. I en värld där det mesta, också skogen, är tillrättalagt av människor blir de orörda granstammarna över stigen en symbol för urskogen som idé.

Ycke urskog kan tyckas liten, men i Sydsvetrike är urskogsresterna ytterst fåtaliga. Så få att vi ofta beskriver dem som sagoskogar, som något överkligt. Varje urskog är därför av oskattbart värde, inte bara för växter och djur som vi ska se, utan också för oss. Utan urskogen skulle vi vara en dimension fattigare. Vi behöver urskogen att jämföra med, för att relatera till i våra vardagliga skogsupplevelser.

Ycke urskog är en barrskog med både gran och tall. Lövträden är få, utom i ett sumpskogsstråk i söder. Reservatet domineras av två höjdparter. Inlandsisen har lämnat efter sig en grovblockig moränjord, oftast dold under en tjock fäll av mossor. Först när en rotvälta lyft av mosstäckets framträder stenrikedomen till fullo. På höjden där sol och vind ger torrare förhållanden övertar renlavars mossans roll som markens täcke.

Levande och döda träd

Så var det då träden. De gamla grova tallarna är imponerande, uråldriga i sin uppenbarelse. De äldsta grodde redan under tidigt 1700-tal, då Karl XII var kung i Sverige. Men det är de döda träden som sätter sin prägel på skogen. Grova vitnade furor står som monument långt efter sin död. Andra har fallit och bryts sakta ner av rötsvampar och insekter. Så småningom återstår endast en upphöjning i mosstäckets, innan också den försvinner.

Bitvis är det rena plockepinnet av fallna träd. En del har ryckts upp med rötterna, till synes friska, en förtida död i höststormen. Andra har gett sig utan motstånd, gått rakt av, uppenbarligen döda och kraftigt rötade sedan många år. Stormens krafter blir som mest påtagliga när stammen splittrats och gigantiska stickor spretar åt alla håll.

Myller i veden

Urskogens liv finns i den döda veden. Det är här vi hittar många av de arter som behöver urskogen för att överleva. Träd är naturligtvis genom sin storlek en enorm födoresurs och många vill ha sin del av kakan. De som inte kan vänta ger sig på det levande trädet. Flertalet är ofarliga, trädet har ett effektivt försvar. Först när trädet blir försvagat och sedan dör börjar det stora kalaset.

Förr eller senare får någon rötsvamp fäste. En del svampar kan döda trädet, medan trädet kan leva länge tillsammans med andra. Barkborrar är bland de första försvagade eller nyligen döda träd. De skiktet under barken, en näringsrik men Därefter kommer arter som kan tillveden Samtidigt med skalbaggar kalapå veden. Ofta är det själva svampen larvens näringskälla. De olika arterna är olika grader av rötat trä och avlöser varandra varefter trädstammen blir allt mer nedbruten. Trä- och svampätarna lockar i sin tur till sig rovdjur och parasiter. Någon trygg boning är inte de döda träden.

En del kommer endast för att bygga bo, som olika rovkastlar. De utnyttjar hål efter utflugna skalbaggar där de stoppar in flugor och andra byten till sina larver. Men rovkasteln får

En del svampar kan döda trädet, medan trädet kan leva länge tillsammans med andra. Barkborrar är bland de första försvagade eller nyligen döda träd. De skiktet under barken, en näringsrik men Därefter kommer arter som kan tillveden Samtidigt med skalbaggar kalapå veden. Ofta är det själva svampen larvens näringskälla. De olika arterna är olika grader av rötat trä och avlöser varandra varefter trädstammen blir allt mer nedbruten. Trä- och svampätarna lockar i sin tur till sig rovdjur och parasiter. Någon trygg boning är inte de döda träden.

akta sig för snyltande guldsteklar. De jagar inte själva utan gör som göken, lägger ägg i andras bon. Hästmyran, vår största myra, är en annan hyresgäst. Den bygger sina bon i murken ved, ofta i rötskadade men levande granstammar. Inte heller hästmyran kan känna sig säker. Stora hål vid basen av granar vittnar om att spillkråkan varit framme.

Den gamla veden är inte någon näringsrik mat och skalbaggar kan leva i flera år som larv innan de förpuppas och blir fullbildade skalbaggar. Skulderbocken är ett exempel på en art som kommer in mot slutet, när trädstammen är mycket långt nedbruten. Ett annat exempel är den ytterst sällsynta svartoxen som är funnen i Ycke. De nutida svenska fynden av svartoxe inskränker sig till ett fåtal lokaler.

Levande lågor

En trädstam kan vara mer levande som död än som levande. Det kan därför vara minst lika illa att skada en liggande murken trädstam som att skada ett levande träd. Uppträd varsamt i urskogen! Frånvaron av mänsklig påverkan ligger ju i begreppet urskog, även om det i praktiken blir ganska meningslöst att tolka det bokstavligen. Ycke fredades 1942 av Domänverket och de stubbar som fortfarande kan ses har bedömts kunna vara 100 år gamla. Trots det kan vi förvänta oss att skogen blir än mer ursprunglig under de kommande hundra åren, med mer död ved och ännu äldre och grövre furor. Det långsiktiga perspektivet är nödvändigt i naturvårdsarbetet.

Något krav på absolut orördhet finns heller inte hos någon växt eller något djur i urskogen. För varje enskild art handlar det om att det måste finnas

Rovkastel
(fam. Sphecidae)

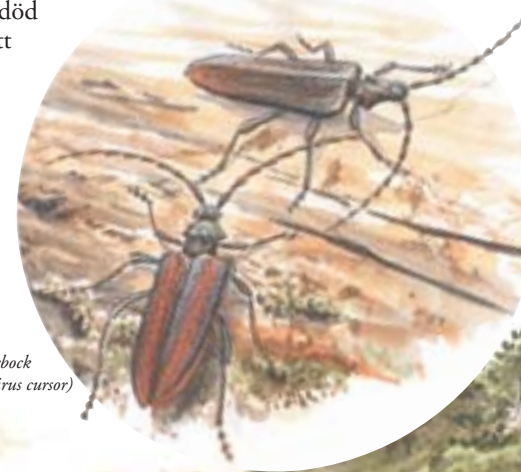
Guldstekel
(Chrysis sp.)

Hästmyra
(Camponotus herculeanus)

Spillkråka
(Dryocopus martius)

Skulderbock
(Oxymirus cursor)

Svartoxe
(Cerambyx chrysomelinus)

